

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Коноха Анатолія Петровича

на дисертаційне дослідження

Лю Хань

«Формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти»

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань

01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження Лю Хань зумовлена тим, що воно присвячене одній із глобальних проблем сучасної професійної педагогічної освіти – об'єктивній необхідності її реформування з тим, щоб забезпечити підготовку педагогів нової генерації, готових до сучасних освітніх викликів, та реально-існуючим станом їхньої професійної підготовки у закладах вищої освіти. Сучасна професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури вимагає суттєвого коригування змісту, форм і методів освітнього процесу, переходу від знаннєвої до компетентнісної парадигми, орієнтації на формування цілісної компетентності майбутніх педагогів.

Слід зазначити, що професійна діяльність учителя фізичної культури має складну структуру і значні відмінності від інших педагогічних професій. Ця діяльність вимагає від нього високого рівня знань у таких галузях, як педагогіка, психологія, анатомія, біологія; володіння засобами, методами і формами педагогічного впливу; високої фізичної і технічної підготовленості; розвиненості педагогічних здібностей та сформованості певних рис і якостей особистості, що в сукупності становлять професійну готовність майбутнього вчителя фізичної культури до фаху.

Підсилюють актуальність дослідження визначені дисертанткою суперечності, серед яких найбільш суттєвими є суперечності між: потребою суспільства у майбутніх вчителях фізичної культури, готових до сучасних освітніх викликів, та реально-існуючим станом їхньої професійної підготовки у закладах вищої освіти; високими вимогами до професійно-педагогічної підготовки в межах формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів та недостатнім рівнем сформованої у закладах вищої освіти комунікативної компетентності у здобувачів фізичної культури для здійснення ними фахової діяльності; потребами закладів загальної середньої освіти у вчителях фізичної культури, спроможних під час проведення занять фізичної культури ефективно зреалізовувати педагогічну взаємодію та існуючим недостатньо-організованим у цьому напрямку навчанням студентів у закладах вищої освіти до такої діяльності; об'єктивною необхідністю визначення з наукових позицій та впровадження певних дієвих педагогічних умов і науково-методичного забезпечення з формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів у процесі професійної підготовки та

емпіричним характером їх зреалізування за традиційної організації навчання майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

Отже, запропоноване до розгляду дослідження Лю Хань, що присвячене саме цій проблемі, є актуальним, своєчасним і затребуваним, воно служить загальній меті формування професійно підготовленого майбутнього вчителя фізичної культури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до науково-дослідної роботи кафедри освітології і педагогіки Західноукраїнського національного університету «Професійне зростання педагога освітнього закладу: засадничі, теоретико-технологічні та практико-зорієнтовані аспекти (номер державної реєстрації 0121U110855). Тему дослідження затверджено на засіданні кафедри освітології і педагогіки (протокол №5 від 09.11.2021 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні. Аналіз основного змісту дисертації дає підстави стверджувати, що здобувачем правильно обрані об'єкт, предмет, мета дослідження, що дозволило грамотно і чітко визначити глобальні завдання, виконати їх у повному обсязі, про що свідчать отримані результати, сформульовані висновки і рекомендації, які поетапно висвітлено в 15 публікаціях автора (12 – одноосібні), з яких 4 відображають основні наукові результати дисертації (усі публікації у наукових фахових виданнях України категорія «Б»), 9 – апробаційного характеру, 2 публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації.

У роботі відображено результати детального опрацювання 287 літературних джерел, що свідчить про всебічний аналіз здобувачем досліджуваної проблеми. Дисертаційна робота Лю Хань докладно й доказово розкриває вихідні науково-теоретичні положення, що визначають позицію авторки. Здобувачкою чітко визначено нормативну базу, методологічну і теоретичну основи науково-педагогічного пошуку та чотири етапи дослідження, яке проводилось упродовж 2021–2025 років.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Мета, завдання та матеріал зумовили відповідну структуру наукової праці, яка характеризується повнотою і внутрішньою єдністю мети та концепції. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 301 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладено на 198 сторінках. Робота містить 10 рисунків та 34 таблиці.

Аналіз **першого розділу** дисертації – «Теоретичні основи професійної готовності майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності» свідчить про те, що обґрунтовуючи теоретичні основи формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти, дисертантка обґрунтовує авторську концепцію формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти з використанням засобів інноваційних

технологій. Також проводить дефінітивний аналіз базових понять дослідження, визначає особливості і проблеми професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти. При тому, ґрунтовно визначаючи наукові орієнтири за розв'язуваною проблемою, стисло, критично висвітлюючи роботи попередників.

Якісно виконаний аналіз наукових підходів до професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури свідчить важливість створення умов для їхньої всебічної підготовки, що передбачає розвиток не тільки фізичних, а й психологічних та соціальних аспектів педагогічної діяльності. Професіоналізм у цій галузі вимагає від педагогів адаптаційних здатностей до нових методик викладання, оволодіння інноваційними технологіями навчання, а також високого рівня комунікативних та соціальних навичок. Доведено, що основним напрямом фахової підготовки є забезпечення гнучкості та здатності вчителів адаптуватися до нових вимог і реалій, що постійно змінюються, зокрема через удосконалення педагогічних стратегій і тактик. Важливими аспектами є формування вмінь аналізувати та оцінювати фізичні, психологічні та соціальні процеси в учнівських колективах, а також адаптувати заняття з фізичної культури відповідно до індивідуальних потреб і можливостей кожного учня. Такий підхід орієнтує майбутніх викладачів на постійний розвиток не лише професійних знань, але й на вдосконалення власних комунікативних умінь та навичок, що має безпосередній вплив на ефективність їхньої педагогічної взаємодії. З огляду на це, слушним є ствердження, що інтеграція досвіду закордонних освітніх систем, що активно використовують сучасні методи розвитку комунікативної компетентності, є перспективною для розвитку вітчизняної системи підготовки комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури. Впровадження таких практик дозволяє формувати у студентів здатність до адаптації у нових освітніх реаліях, використання новітніх технологій у навчальному процесі, а також розвитку культури спілкування, ефективної комунікації, що є важливою складовою професії вчителя.

Погоджуємося з дисертанткою, що сучасна професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури повинна мати випереджувальний характер, бути зорієнтованою на перспективи розвитку галузі фізичної культури та спорту і бути спрямованою не на накопичення теоретичних знань, а на розвиток творчого потенціалу особистості студента.

У **другому розділі** «Обґрунтування структурно-функціональної моделі і педагогічних умов формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти» Лю Хуань дослідила сутність та специфіку досліджуваної компетентності, яку описано з точки зору виокремлення компонентів, критеріїв; системність, глибина, інтегрованість професійних знань студентів. Заслуговує на увагу ствердження дисертантки, що формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури є багатовимірним процесом, що поєднує теоретичну підготовку з педагогічною практикою та охоплює розвиток професійно-комунікативних

знань, умінь і навичок, комунікативну рефлексію; включає стимулюючу, когнітивну, організаційно-комунікативну та здоров'язберігаючу складові; сприяє вирішенню конфліктних ситуацій та впровадженню педагогічного діалогу; забезпечує діалогічне навчальне середовище, сприятливе для всебічного розвитку особистості школяра.

Відзначимо як позитив той факт, що дослідницею самостійно виокремлено та обґрунтовано комплекс педагогічних умов формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури, що спеціально створюються відповідно до цілей професійної підготовки та педагогічних обставини й цілісно включають комплекс форм, методів та практичних підходів до реалізації завдань освітнього процесу. Опрацювання та здійснення аналізу наукових праць дозволило конкретизувати наступні педагогічні умови: проектування освітнього середовища, що забезпечує широкі можливості для розвитку комунікативної активності кожного майбутнього вчителя фізичної культури; реалізація активних форм та методів навчання, що спрямовані на поглиблення та систематизацію знань з формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури; формування загальних та фахових компетентностей в контексті міждисциплінарного підходу до професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури; розвиток організаційно-комунікативних умінь та навичок майбутніх вчителів фізичної культури. В практичному плані педагогічні умови увиразнювались в певних методичних, технологічних, організаційних векторах інноватизації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Важливим науковим здобутком дисертантки вважаємо розробку структурно-функціональної моделі, яка розроблена на основі врахування вимог методу моделювання в педагогічних дослідженнях, тому характеризується цілісністю (всі блоки-складники взаємодіють один з одним й спрямовані на досягнення кінцевого результату), системністю (складається з елементів, кожен з яких є невіддільним її складником), відкритістю (структура моделі може наповнюватися новими знаннями у відповідності до зміни вимог щодо якості професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури), гнучкістю, варіативністю та є графічним аналогом опису реальних дослідницьких дій в напрямі формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури. Визначені педагогічні умови повністю відповідають предмету дослідження, охоплюють усі сторони освітнього процесу. У тексті дисертації подано характеристику кожної з умов та шляхи їх реалізації.

У **третьому розділі** «Експериментальна перевірка ефективності структурно-функціональної моделі формування комунікативної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти» розкрито етапи та методику організації педагогічного експерименту з формування комунікативної компетентності майбутніх учителів фізичної культури, доведено ефективність запропонованої методики впровадження

педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування комунікативної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Вважаємо значним досягненням дослідниці проведений нею педагогічний експеримент з перевірки методики формування комунікативної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. В основу експериментальної методики покладено систематизовані та адаптовані навчально-методичні матеріали, ситуативні вправи, міждисциплінарні проєкти та кейси, які містили спеціальний тематичний зміст, трансформований в практико-зорієнтований формат.

Вірогідність отриманих результатів і достовірність експериментального дослідження доведено шляхом використання статистичних методів обробки результатів педагогічного експерименту. Комплексно використаний діагностичний інструментарій істотно вказує на позитивну динаміку сформованості комунікативної компетентності у майбутніх учителів фізичної культури.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційної роботи. У загальному відзначимо високий науковий і методичний рівень дисертаційного дослідження Лю Хань. Дисертація відзначається науковою новизною і практичною значущістю отриманих результатів, серед яких у педагогічній теорії: *уперше*: визначено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти (проектування освітнього середовища, що забезпечує широкі можливості для розвитку комунікативної активності кожного майбутнього вчителя фізичної культури; реалізація активних форм та методів навчання, що спрямовані на поглиблення та систематизацію знань з формування комунікативної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури; формування загальних та фахових компетентностей (в тому числі комунікативної компетентності) в контексті міждисциплінарного підходу до професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури; розвиток організаційно-комунікативних умінь та навичок майбутніх вчителів фізичної культури), розроблено дієву методику їхнього впровадження у викладання дисциплін професійної підготовки та створену авторську Програму з формування комунікативної компетентності у здобувачів освіти в закладі вищої освіти; розроблено структурно-функціональну модель формування у майбутніх вчителів фізичної культури комунікативної компетентності як сукупність *стратегічного* (соціальне замовлення на вчителів фізичної культури, цілі, завдання, науково-педагогічні принципи дослідження), *концептуально-методичного* (методологічні підходи, інформаційне і змістове наповнення процесу формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури під час вивчення дисциплін професійного циклу, педагогічні умови і технологічне забезпечення навчання здобувачів освіти (етапи, види освітньої діяльності, засобове забезпечення, методи, форми, програма факультативу «Розвиток комунікативної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури») та

критеріально-діагностичного (компоненти, критерії, рівні сформованості) блоків, що разом дають змогу врахувати динамічно мінливі вимоги до формування комунікативної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури в закладах вищої освіти: *удосконалено* змістове наповнення і сутність понять «професійна підготовка вчителів фізичної культури», «компетентність майбутніх вчителів фізичної культури», «комунікативна компетентність майбутніх вчителів фізичної культури», «соціально-комунікативна активність майбутніх вчителів фізичної культури», обґрунтовано критерії (мотиваційний, знаннєвий, комунікативний, здоров'язбережувальний) і рівні (високий, достатній (оптимальний), задовільний (продуктивний), низький (базовий)) сформованості комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти; *подальшого розвитку* набули змістове наповнення професійної підготовки в межах формування у майбутніх учителів фізичної культури комунікативної компетентності в закладах вищої освіти, форми і методи формування даної компетентності здобувачами вищої освіти.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження продиктоване значною *перспективністю подальшого впровадження* у процес професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури авторської методики реалізації педагогічних умов та структурно-функціональної моделі, зокрема: авторської Програми формування комунікативної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури шляхом внесення змін до певних тем змістового наповнення навчальних дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика дитячого та юнацького спорту» та «Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)» (спеціальність 014.11 Середня освіта (Фізична культура), бакалаврський рівень) та посилення між ними міждисциплінарних зв'язків; авторського факультативу «Розвиток комунікативної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури», який запроваджено та зреалізований в межах самостійної роботи студентів закладів вищої освіти; комплексу інтелект-карт для інформаційної підтримки вивчення дисципліни «Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)» та схематизації внутрішньо-дисциплінарного та міждисциплінарних зв'язків. Отримані результати науково-дослідницької діяльності можуть дієво бути застосовані у системі фахової підготовки майбутніх вчителів у закладах вищої освіти; під час підготовки навчально-методичного забезпечення з формування комунікативної компетентності освітян та розробки освітніх компонент із розвитку комунікативних якостей і здібностей майбутніх вчителів фізичної культури.

У подальшому результати дослідження можна впровадити на курсах підвищення кваліфікації учителів закладів загальної середньої освіти за умови адаптації розроблених матеріалів. Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес фахової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури Хмельницького національного університету (довідка про впровадження від 29.04. 2025 р.), Державного вищого навчального закладу «Ужгородський

методичним виданням з метою більш детального ознайомлення з ними і запровадження в інших вищих навчальних закладах.

6. Робота не позбавлена стилістичних та орфографічних огріхів.

Проте, на підставі ґрунтовного аналізу опонованої дисертаційної роботи зазначаємо, що висловлені зауваження і побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

У цілому, дисертаційна робота Лю Хань «Формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти» є самостійною і цілком завершеною роботою; відзначається безперечною актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить значні наукові доробки; нові, раніше незахищені наукові положення й обґрунтовані висновки, що в повній мірі висвітлено в наукових публікаціях. Результати дослідження є раціональними для розв'язання проблеми формування предметно-методичної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури. Робота відповідає встановленим вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (із змінами внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України №341 від 21 березня 2022 року, №502 від 19 травня 2023 року, №507 від 3 травня 2024 року), що дає підстави для присудження Лю Хань ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики
фізичної культури і спорту
Запорізького національного університету

Анатолій КОНОХ

Проректор з науково-педагогічної роботи
Запорізького національного університету,
доктор педагогічних наук, професор



Олександр ГУРА